

Népes csigaforgató (*Haematopus ostralegus*) csapat megfigyelése a Tiszaroffi-vésztározó területén

Nagy Gergő Gábor*, Bordé Sándor, Németh Ferenc
* nagygoda@gmail.com

Abstract

The nearest breeding areas of the Oystercatcher (*Haematopus ostralegus*) are located 500-800 km from the Carpathian Basin in the surroundings of Rivers Dnyper and Dnester. Until the first third of the 1900s it was a rare migratory species in Hungary. Since that time the number of observations increased, especially in drained fishponds of Tiszántúl Region. Only solitary or flocks of 2-3 individuals occurred in 95% of cases. 10 or more individuals were observed 10 times, 7 in the Tiszántúl Region and 3 in the Transdanubian part of the country. On 27 November 2011 we observed a flock of 19 individuals in Tiszaroff Emergency Flood Control Reservoir, which flock disappeared in the following few days. By this time this was the fourth biggest flock in Hungary.

A csigaforgató (*Haematopus ostralegus*) Kárpát-medencéhez legközelebb eső fészkelő területei a Hortobágy térségétől 500-800 km-re északkeletre fekszenek a Dnyeper-síkságon végigfutó folyók hatalmas kiterjedésű víztározóinál, valamint a Dnyeszter alsó folyása mentén. Feltételezhetően az itt fészkelő *longipes* alfajhoz tartozó egyedek a Tisza vonalát követve vonulnak keresztül Magyarországon, hogy aztán elérjék a Földközi-tenger térségi telelőterületeket (SZIMULY 1996).

A csigaforgatót egészen az 1900-as évek harmadáig ritka fajnak tartották a Kárpát-medencében, az előfordulások zöme szeptember hónapra koncentrálódott. A megfigyelések gyakran arról számolnak be, hogy az átvonuló csigaforgató csapatok igen óvatosak és hamar felkerekednek, nemigen csatlakoznak más partimadarak csapataihoz (KEVE 1962). A hatvanas évektől kezdődően a kialakításra került mesterséges halastavak és víztározók következtében megszorodtak a megfigyelések, ahol a csapolásokon sok esetben már hosszabb ideig időztek a madarak (HOPP 1988). 1970 után az adatok nagy része halastavi környezetre koncentrálódik, elsősorban a Hortobágy és a szegedi Fehér-tó térségére, a természetes jellegű tavak és szikes tavak, illetve a dunai előfordulások nagyságrendekkel alacsonyabb számban mutatkoznak. Vonulása tavasszal két ütemben, március-április és május-június között zajlik, az őszi vonulás késő júliusban kezdődik és szeptember végéig tart. Ez utóbbi vonulás nagyban egybeesik a halastavak időszakos sorozatos csapolásaival, ilyenkor a táplálékkinálat és az időjárás függvényében hosszabban időznek a területen (SZIMULY 1996).

Az esetek 95%-ban magányos vagy 2-3 példányos csapatokban vonul a faj. A 10, vagy az annál nagyobb példányszámú csapatokat a következő táblázat foglalja össze (1. táblázat).

Dátum	Községhatár	Hely	Megfigyelő(k)	Példányszám
1811. 08.	Szarvas	Körös-fő	Molitorisz és Petényi	8-10
1977. 09. 09.	Fertőrákos	Üdülőttelep strandja		12
1988. 07. 26.	Keszthely	Fenékpuszta (Balaton)		27
1989. 07. 27.	Szeged	Fehér-tó		12
1999. 09. 05.	Nagykanizsa	Miklósfai-halastavak	Faragó Imre Csaba, Cser Szilárd, Horváth András, Faragó Ádám	20
2001. 06. 01.	Hortobágy-halastó	Kékes-puszta	Szilágyi Attila	14
2002. 08. 06.	Tokaj	halastó	Nagy Tamás	26
2005. 08. 17.	Hortobágy	Derzsi-halastó	Tar János, Ecsedi Zoltán, ifj. Oláh János	10
2006. 08. 19.	Nagyhegyes	Elepi-halastó	Veszelinov Ottó, Koczka András, Balázs István	12
2010. 07. 27.	Tiszagyenda	Tiszaroffi-vésztározó	Nagy Gergő Gábor, Bordé Sándor, Németh Ferenc	19

1. táblázat: A 10 és az ennél nagyobb példányszámú csigaforgató csapatok előfordulása Magyarországon
Table 1. Occurrence of Oystercatcher flocks of ten or more individuals in Hungary

2010. július 27-én Bordé Sándorral és Németh Ferencsel madármegfigyelést végeztünk a Tiszaroff-Tiszagyenda-Tiszabő községek között található mintegy 23 km² felületű Tiszaroffi-árapasztó tározó területén. Az idei árvizek során szükségessé vált a tározó megnyitása, mely során mintegy 56 millió m³ vizet engedtek be. A víz visszaengedése után a mélyedésekben nagy kiterjedésű vízfelületek maradtak vissza, melyekből helyenként iszapzátványok emelkedtek ki. A fokozatosan visszahúzódó víz a magasabb részeken több hektár kiterjedésű iszapfelületeket hagyott maga után, a szerves anyagban bővelkedő terület korábban soha nem látott mértékben vonzotta a madarakat. A Hortobágyi Nemzeti Park területileg illetékes természetvédelmi őre, Monoki Ákos ökológiai állapotfelmérés során július 26-án egy sarki cséért (*Sterna paradisaea*) figyelt meg a területen, mely fajnak hazánkra nézve ez mindösszesen a 15.-ik előfordulása, ráadásul másnap reggel már összesen négy madár került elő, amely egyben a legnagyobb hazai csapata. Július 26-án további érdekességet jelentett a hazai madárfaunára nézve nyolc kis csér (*Sternula albifrons*) és egy csigaforgató (*Haematopus ostralegus*). A délelőtti órák folyamán mind a sarki cséereket, mind a kis cséereket meg tudtuk figyelni a Tiszagyendához tartozó területén, ám a csigaforgatót nem találtuk meg, pedig megkerültük a teljes árapasztót. Dél körül visszaérve a tiszagyendai kiindulási helyünkre, megpillantottunk egy madarat, majd a közelében egy kisebb csapatot vettünk észre. A madarak feltehetőleg ekkor érkezhettek, mivel annyira tömör csapatot alkottak, hogy pontos számukat sem tudtuk megállapítani. Kis idő elteltével elkezdtek táplálkozni, illetve fürödni egy jól behatárolt iszapszigeten, így derült ki, hogy összesen 19 madár van. A megfigyelés alatt kerültek más partimadarak társaságát, többé-kevésbé egy csapatot alkottak. A nagy távolság miatt korhatározásra nem nyílt lehetőség. Másnap számuk 15-re csökkent, ez július 30-ig maradt is, majd július 31-én eggyel kevesebb madár került megfigyelésre. Augusztus 3-án 11 csigaforgató tartózkodott itt, augusztus 6-án pedig drasztikusan lecsökkent a számuk négyre. Utoljára augusztus 8-án észlelték ezt a négy madarat itt, ezt követően nem került elő a faj az árapasztó tározó területén. Összességében megállapítható, hogy ez a valaha Magyarországon megfigyelt negyedik legnagyobb csapata a fajnak, a 2000-es években pedig a második legnagyobb csoportosulás.

IRODALOM

- ECSEDI, Z. 2004. Csigaforgató. In ECSEDI, Z. /edit./: A Hortobágy madárvilága: 263-264. Hortobágy Természetvédelmi Egyesület, Winter Fair, Balmazújváros – Szeged.
- FARAGÓ, I. CS. 1999: Szokatlanul népes csigaforgató-csapat (*Haematopus ostralegus*) megfigyelése a Miklósfai-halastavakon. Tűzok, 4(4):. 127.
- HOPP, F. 1988. A csigaforgató. Limes, 1(1):. 51-67.
- KEVE, A. 1962. A csigaforgató vonulása a Kárpátmedencében. Állattani közlemények, 49(1-4):. 75-79.
- SZIMULY, GY. 1996. A csigaforgató *Haematopus ostralegus* vonulásának alakulása Magyarországon 1970-1995. Partimadár, 5(1):. 37-48.
- <http://birding.hu/megfigyeles/adatlap/5635>, 2011. 08. 10.
- <http://birding.hu/megfigyeles/adatlap/18980>, 2011. 08. 10.